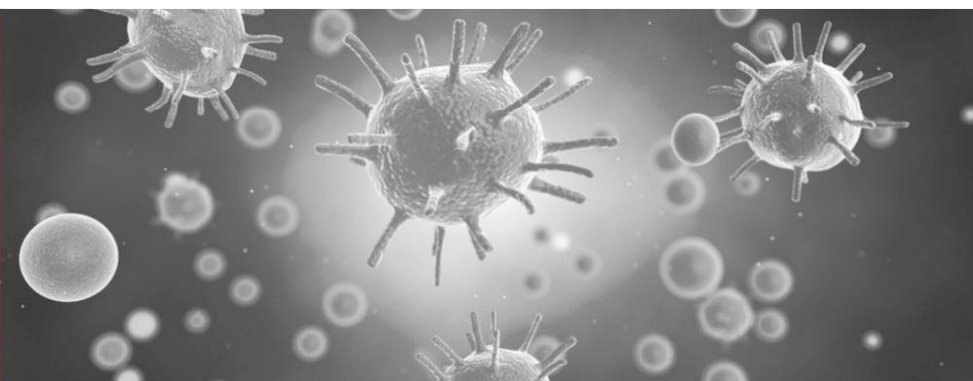

KORONAWIRUS ALERT

24/7

Wsparcie biznesu 24/7 w dobie pandemii koronawirusa

Postępowania sporne – siła wyższa

Wystąpienie na terytorium Polski epidemii koronawirusa COVID-19 wiąże się z szeregiem utrudnień dla realizacji kontraktów przez przedsiębiorców. Dla praktyki obrotu doniosłe znaczenie będzie miało zdiagnozowanie wpływu epidemii na odpowiedzialność z tytułu niewykonania zobowiązań, a konkretnie, czy epidemię i jej następstwa można kwalifikować jako przykład siły wyższej.

Epidemia jako siła wyższa

Pojęcie siły wyższej nie jest zdefiniowane w przepisach prawa. Przyjmuje się, iż siła wyższa to zdarzenie zewnętrzne o charakterze przypadkowym lub naturalnym, a więc niemożliwe lub trudne do przewidzenia i nad którym człowiek nie panuje. **Wśród przypadków siły wyższej wymienia się również epidemie.**

Umowne klauzule siły wyższej

Część umów zawiera tzw. klauzulę siły wyższej. Klauzula taka wprowadzona jest po to, aby w przypadku niewykonania lub nienależytego wykonania umowy z powodu siły wyższej przez jedną stronę uchylić jej odpowiedzialność względem drugiej strony za powstałą z tego powodu szkodę.

W każdym przypadku istotna jest treść konkretnej umowy. W niektórych umowach strony samodzielnie definiują bowiem pojęcie siły wyższej, które jest wiążące na potrzeby kontraktu. Ponadto niektóre umowy (zwłaszcza kontrakty budowlane oparte na wzorcach FIDIC) wymagają od strony dotkniętej skutkami siły wyższej podjęcia określonych działań (np. złożenia powiadomienia) w celu zapewnienia sobie ochrony prawnej.

Siła wyższa a ustawowe przesłanki odpowiedzialności

Jeżeli umowa nie zawiera klauzuli siły wyższej, odpowiedzialność strony za niewykonanie umowy z reguły oparta będzie **na zasadzie winy**.

Jeżeli zatem skutek epidemii, jej skutków, w tym np. wprowadzonych ograniczeń, strona nie może wykonać umowy, przypisanie jej winy (a zatem również i odpowiedzialności) nie będzie możliwe. Duże znaczenie będzie mieć tu rzeczywisty wpływ epidemii na wykonanie konkretnego kontraktu.

W przypadku części umów odpowiedzialność oparta jest **na zasadzie ryzyka** (zdarzenie szkodzące nie musi być wówczas bezprawne, nie musi ono nawet być zachowaniem strony). Odpowiedzialność taka dotyczy umów związanych z używaniem niebezpiecznych urządzeń, wykorzystywaniem sił przyrody czy posługiwaniem się

innymi osobami. Na ogół przyjmuje się, że **od odpowiedzialności na zasadzie ryzyka również można się uwolnić w przypadkach wystąpienia siły wyższej**. Wydaje się bowiem, iż przypadki siły wyższej (a więc przypadki, przed którymi, nawet przy zachowaniu najwyższej staranności, strona nie może się zabezpieczyć) są dalej idące od ryzyka, którego można jednak próbować uniknąć przy zachowaniu odpowiedniej staranności.

Podsumowanie

Odpowiedzialność odszkodowawcza w przypadku niewykonania umowy z powodu epidemii lub jej skutków może być wyłączona niezależnie od tego, czy dana umowa zawiera klauzulę siły wyższej, czy też nie i niezależnie od reżimu odpowiedzialności (odpowiedzialność na zasadzie winy lub ryzyka).

Tyle w teorii. W praktyce strony mogą się różnić np. co do tego, czy niewykonanie umowy miało związek z przypadkiem siły wyższej (epidemii). W tym zakresie podkreślić należy, iż w przypadku sporu sądowego dotyczącego odszkodowania (względnie kary umownej), **to na stronie, która nie wykonała umowy, spoczywać będzie ciężar wykazania, iż nastąpiło to z powodu siły wyższej** (epidemii).

W powyższym kontekście wyjaśnić należy także, iż samo wystąpienie siły wyższej (epidemii) na ogół nie zmienia ani nie rozwiązuje umowy (chyba że strony we wprowadzonej do umowy klauzuli dotyczącej siły wyższej umówiły się inaczej). Tym niemniej strona może rozważyć skorzystanie z przewidzianej w przepisach kodeksu cywilnego klauzuli nadzwyczajnej zmiany stosunków. Przewiduje ona **możliwość wystąpienia do sądu z żądaniem modyfikacji sposobu wykonania zobowiązania, wysokości świadczenia czy nawet rozwiązania umowy** (konieczne jest wykazanie, że z powodu nadzwyczajnej zmiany stosunków spełnienie świadczenia byłoby połączone z nadmiernymi trudnościami albo groziłoby jednej ze stron rażąco stratą, czego strony nie przewidywały przy zawarciu umowy).

W końcu wskazać należy, iż strona, która – w przypadku wystąpienia siły wyższej (epidemii) – nie będzie wykonywała umowy, powinna **niezwłocznie powiadomić** o tym drugą stronę. Wymaga tego zasada współdziałania stron w wykonaniu zobowiązania. W takim też przypadku druga strona będzie miała możliwość podjęcia środków, które choćby zmniejszą rozmiar jej szkody. Z drugiej zaś strony brak takiego powiadomienia może sam w sobie powodować odpowiedzialność strony niewykonującej umowy za szkodę, która powstała w rezultacie braku powiadomienia (uniemożliwienia drugiej stronie zmniejszenia rozmiaru szkody).

Reasumując:

- a) Sprawdź w umowie zasady odpowiedzialności za niewykonanie umowy (zasady winy, zasady ryzyka itp.);
- b) W razie niemożliwości lub trudności w wykonaniu zobowiązania poinformuj o tym swojego kontrahenta;
- c) Zbieraj na bieżąco dowody wskazujące na niemożliwość lub trudności w wykonaniu zobowiązania (później zebranie tych dowodów może być utrudnione);
- d) Sprawdź, jaki sąd właściwy jest do rozstrzygania sporów z Twoim kontrahentem; być może da się wspólnie ustalić inne forum – np. sąd arbitrażowy, który często działa sprawniej i ma większe wyczucie kwestii biznesowych.

Jesteśmy do Państwa dyspozycji

Józef Palinka

Partner | Współzarządzający Praktyką Postępowań Spornych

E: jozef.palinka@dzp.pl

Paweł Lewandowski

Partner | Współzarządzający Praktyką Postępowań Spornych

E: pawel.lewandowski@dzp.pl

Maciej Orkusz

Senior Associate | Praktyka Postępowań Spornych

E: maciej.orkusz@dzp.pl